

บทบาทศึกษานิเทศก์ในยุคปัญญาประดิษฐ์: การปรับตัว และการเสริมสร้างศักยภาพครู*

THE ROLE OF EDUCATIONAL SUPERVISORS IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: ADAPTING AND EMPOWERING TEACHERS

อภิภัทร์ ปาसानะเก¹, สาลินี ลิขิตพัฒนกุล² และ ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์³

¹Apipat Pasanaga ²Salinee Likitpattanakul and ³Chaiwat Pomphithak

¹มหาวิทยาลัยศรีปทุม ²มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ³มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Sripatum University, Thailand ²Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

³Sripatum University, Thailand

Corresponding author E-mail: apipat999@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคม การศึกษาเป็นอีกหนึ่งภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะบทบาทของศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศและสนับสนุนครูอย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาทใหม่ของศึกษานิเทศก์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในหลายมิติ โดยเน้นความสำคัญของการปรับตัวเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ที่สามารถนำ AI มาใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครูและระบบการศึกษา พร้อมทั้งวิเคราะห์ความท้าทาย โอกาส และแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพครูให้สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21

การศึกษานี้ดำเนินการโดยการทบทวนวรรณกรรมและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการนำ AI มาใช้ในระบบการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า AI สามารถช่วยศึกษานิเทศก์ในการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ เช่น การประเมินศักยภาพครูเฉพาะบุคคล การสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกฝนครู และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้ AI ยังช่วยลดภาระงานที่ซ้ำซ้อนและเพิ่มความแม่นยำในการนิเทศ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญที่พบคือการขาดแคลนทรัพยากรและทักษะด้านดิจิทัลของครู ในบางพื้นที่ รวมถึงความเสี่ยงจากการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป ซึ่งอาจลดบทบาทของปฏิสัมพันธ์เชิงมนุษย์ จึงเสนอแนะให้ศึกษานิเทศก์พัฒนาความรู้ด้าน AI ผ่านการอบรมและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ร่วมกับการส่งเสริมการใช้ AI อย่างสมดุล เพื่อให้สามารถสนับสนุนครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

* Received 22 January 2025; Revised 7 February 2025; Accepted 10 January 2025

คำสำคัญ: ศึกษานิเทศก์, ปัญญาประดิษฐ์, การศึกษา, การพัฒนาครู

Abstract

In an era where artificial intelligence (AI) plays a crucial role in transforming society, education is one of the sectors significantly affected. In particular, the role of educational supervisors, who serve as key mechanisms in enhancing the quality of education, must adapt to advancements in AI to improve the effectiveness of supervision and teacher support. This article aims to explore and analyze the evolving role of educational supervisors in the AI era, which is reshaping the education system in multiple dimensions. It highlights the importance of adapting to become change leaders who can integrate AI to support teacher development and enhance the overall education system. Additionally, it examines the challenges, opportunities, and strategies for empowering teachers in alignment with the 21st-century educational context.

The study was conducted through a review of relevant literature and case studies on the application of AI in education. The findings reveal that AI can assist educational supervisors in processing large-scale data, such as personalized teacher evaluations, creating simulation scenarios for teacher training, and designing learning activities tailored to individual student needs. Furthermore, AI reduces repetitive tasks and increases the precision of supervision. However, key challenges include the lack of resources and digital skills among teachers in certain areas and the risk of over-reliance on technology, which may diminish the value of human interaction. Therefore, the study suggests that educational supervisors enhance their AI knowledge through training and establish learning networks, along with promoting balanced AI usage. These measures aim to support teachers effectively and sustainably improve the quality of education.

Keywords: Educational Supervisor, Artificial Intelligence (AI), Education, Teacher Development

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วน การศึกษาย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบ

ที่เกิดขึ้นได้ AI ไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการเปลี่ยนแปลงเครื่องมือหรือกระบวนการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังแทรกซึมลึกถึงการปฏิรูปโครงสร้างและการดำเนินงานของระบบการศึกษา (Ethan Castro, Saurabh Sinha, and Catherine Moran, 2023) รวมถึงบทบาทของบุคลากรสำคัญอย่าง ศึกษานิเทศก์ ผู้ซึ่งมีลักษณะพื้นฐานเฉพาะที่สำคัญ 3 ประการ คือ พื้นฐานความรู้ (Knowledge Base) ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) และทักษะเฉพาะ (Technical Skills) เพื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดนโยบายการศึกษาไปยังโรงเรียนและให้ความช่วยเหลือแก่ครูผู้สอนเพื่อปรับปรุงการสอนให้มีคุณภาพ (อารมณ ฉนวนจิตร, 2551)

ศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ การประสานงานและให้คำแนะนำเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษา (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2567, 2568) แต่ในปัจจุบัน AI เข้ามาเปลี่ยนแปลงบริบทและความคาดหวังต่อบทบาทดังกล่าว ศึกษานิเทศก์ไม่ได้เป็นเพียงผู้ประสานงานหรือผู้ให้คำปรึกษาเชิงวิชาการอีกต่อไป หากแต่ต้องเป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ที่สามารถใช้ประโยชน์จาก AI เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในทุกมิติ เทคโนโลยี AI กำลังกลายเป็นแกนหลักในการปรับโครงสร้างของระบบการศึกษา ด้วยคุณสมบัติเด่นในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากอย่างรวดเร็ว AI ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน แนวโน้มปัญหาการเรียนการสอน และประสิทธิภาพการทำงานของครู สิ่งเหล่านี้เปิดโอกาสให้ศึกษานิเทศก์สามารถดำเนินการพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างแม่นยำและตรงจุดยิ่งขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การใช้ AI เพื่อช่วยศึกษานิเทศก์ประเมินศักยภาพของครูในรูปแบบเฉพาะบุคคล (Personalized Assessment) หรือการออกแบบแนวทางการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของนักเรียน AI ยังช่วยสร้างเครื่องมือเสริมสำหรับครู เช่น โปรแกรมจำลองการสอน (Teaching Simulations) และแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบอินเทอร์แอคทีฟ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและเพิ่มขีดความสามารถของครูในด้านที่ต้องการพัฒนา บทบาทของศึกษานิเทศก์ในยุค AI จึงต้องก้าวไกลกว่าการจัดอบรมหรือประเมินครูในรูปแบบเดิม การปรับตัวของศึกษานิเทศก์ไม่ได้หมายถึงเพียงการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ แต่ยังรวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 ตัวอย่างการปรับตัว เช่น การพัฒนาทักษะด้าน AI และข้อมูล (Data Literacy) เพื่อใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ผลลัพธ์ของกระบวนการเรียนการสอน หรือการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับครูและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี การสนับสนุนการพัฒนาครูในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างกรณีศึกษาในพื้นที่และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาและคำแนะนำได้อย่างต่อเนื่อง

บทบาทของศึกษานิเทศก์ในยุค AI ยังรวมถึงการสร้างโอกาสให้ครูสามารถนำ AI ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการสอน เช่น การใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียน (Learning Analytics) หรือการใช้แอปพลิเคชันเพื่อช่วยวางแผนการสอน นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์ยังสามารถนำ AI มาสร้างแบบจำลองการเรียนรู้ (Learning Simulations) เพื่อช่วยให้ครูพัฒนาทักษะในสถานการณ์จำลองที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์จริง AI ยังช่วยลดความซับซ้อนในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาครู ตัวอย่างเช่น การใช้ระบบ AI ในการเก็บข้อมูลผลการอบรมของครู แล้วนำมาวิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้า ศึกษานิเทศก์สามารถใช้ข้อมูลนี้ในการออกแบบการพัฒนาครูแบบเฉพาะเจาะจง และตอบสนองต่อความต้องการในแต่ละพื้นที่หรือโรงเรียน แม้ AI จะมีศักยภาพสูงในการเพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ยังคงเป็นแกนหลักในการพัฒนาศักยภาพครู การสนับสนุนทางอารมณ์ การให้คำปรึกษา และการสื่อสารโดยตรงยังคงเป็นสิ่งที่ AI ไม่สามารถทดแทนได้ ศึกษานิเทศก์จึงต้องใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมในการทำงาน และสร้างความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีและปฏิสัมพันธ์เชิงมนุษย์ บทความนี้จะวิเคราะห์บทบาทที่เปลี่ยนไปของศึกษานิเทศก์ในยุค AI พร้อมเสนอแนวทางในการปรับตัวและการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาครูและระบบการศึกษาโดยรวมให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก

ความสำคัญของศึกษานิเทศก์ในระบบการศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์

ศึกษานิเทศก์เป็นบุคคลสำคัญในระบบการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ โดยหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไม่ได้จำกัดเพียงการทำงานเบื้องหลัง แต่ครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งครู นักเรียน และหลักสูตรเพื่อให้ระบบการศึกษาเติบโตสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก (พัสสุภาพรห์ คำจันทร์, 2565) โดยเฉพาะในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการศึกษาไปอย่างรวดเร็ว

2.1 ความสำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในฐานะ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (Change Agent) โดยเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในกระบวนการเรียนการสอน การเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษามักต้องอาศัยการนำเสนอแนวทางใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ซึ่งศึกษานิเทศก์ต้องรับผิดชอบในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และวิธีการสอนของครูให้ทันสมัย (เอกชัย อ้ายม่าน, กรรณิการ์ นารี, และ สุวดี อุปปินใจ, 2565)

ในยุค AI บทบาทนี้ยิ่งทวีความสำคัญ เนื่องจากเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน ศึกษานิเทศก์ต้องผลักดันให้ครูนำ AI มาใช้ เช่น การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แอปพลิเคชันปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized

Learning) หรือการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) เพื่อประเมินความต้องการและความก้าวหน้าของนักเรียน AI ในระบบการศึกษานั้นไม่ได้จำกัดอยู่แค่ผู้ช่วยสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ หรือการปรับกระบวนการบริหารให้มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถอันกว้างขวางของ AI ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรวดเร็ว การจดจำรูปแบบ และการวิเคราะห์เชิงคาดการณ์ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อปรับแต่งประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะกับแต่ละบุคคลได้ และด้วยเหตุนี้ AI จึงสร้างโอกาสให้กับภาคการศึกษาที่มีความเท่าเทียมและครอบคลุม (Roshanaei, M., Olivares, H., & Lopez, 2023)

นอกจากนี้ ศักยภาพของ AI ยังมีส่วนในการช่วยโรงเรียนจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การนำ AI มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการปรับตัวสู่การเรียนรู้ในโลกดิจิทัล

2.2 การสนับสนุนและการเป็นที่ปรึกษา ศักยภาพของ AI เป็นผู้สนับสนุนหลักที่ช่วยให้ครูสามารถรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน หน้าที่สำคัญในด้านนี้คือการให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม การจัดการกับความแตกต่างของผู้เรียน หรือการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอน

ในยุค AI การสนับสนุนครูยังต้องอาศัยความรู้และทักษะที่ก้าวหน้าของศึกษานิเทศก์ ตัวอย่างเช่น การฝึกอบรมให้ครูใช้เครื่องมือ AI เช่น โปรแกรมตรวจสอบความคืบหน้าการเรียนรู้ของนักเรียน การช่วยครูออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการใช้ AI ในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ การสร้างความมั่นใจให้ครูในเรื่องการใช้เทคโนโลยี โดยลดความกังวลเกี่ยวกับความซับซ้อนของเครื่องมือ AI และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู บทบาทนี้ยังครอบคลุมถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูพัฒนาเทคนิคการสอนใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ศักยภาพของ AI ต้องทำหน้าที่เป็น "พันธมิตรด้านการพัฒนา" ที่คอยสนับสนุนครูในทุกขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง

2.3 การประสานงานระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ ศักยภาพของ AI ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายการศึกษาจากหน่วยงานระดับสูงและการปฏิบัติในโรงเรียน หน้าที่นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เป้าหมายของระบบการศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยศึกษานิเทศก์ต้องถ่ายทอดนโยบายและแนวทางปฏิบัติให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนในกระบวนการดำเนินการ (ถาวร อารีศิลป์, 2566)

ในยุค AI การประสานงานนี้ยังมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มักต้องการความเข้าใจที่ลึกซึ้ง เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้แบบดิจิทัลในโรงเรียน การจัดการระบบเรียนรู้ออนไลน์ หรือการนำ AI มาช่วยในกระบวนการประเมินผล

ศึกษานิเทศก์ต้องทำงานร่วมกับทั้งครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินนโยบายเหล่านี้เป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์ยังมีบทบาทในการเฝ้าระวังและประเมินผลการดำเนินนโยบาย เพื่อปรับปรุงกระบวนการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละโรงเรียน ตัวอย่างเช่น การตรวจสอบว่าโรงเรียนสามารถใช้ AI เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ตามเป้าหมายหรือไม่ หรือการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายไปใช้

2.4 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับยุค AI ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ ศึกษานิเทศก์ต้องเป็นผู้นำในการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคสมัย ตัวอย่างเช่น การพัฒนาหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Digital Literacy) การส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking) การสร้างทักษะด้านการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน หรือ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ตาม Bloom's Taxonomy ด้วยเทคโนโลยี AI เพื่อสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิดของ Bloom's Taxonomy โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูงและการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งของผู้เรียน ผ่านการใช้เทคโนโลยี AI ในการวิเคราะห์ ปรับเหมาะ และสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละระดับของ Taxonomy (อนุสรณ์ หงษ์ขุนทด, 2567)

อีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญคือการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ศึกษานิเทศก์ต้องช่วยสนับสนุนโรงเรียนที่มีทรัพยากรจำกัดให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและพัฒนาความสามารถของครูและนักเรียนอย่างเท่าเทียม ตัวอย่างเช่น การจัดหาเครื่องมือการเรียนรู้ที่เหมาะสมในพื้นที่ชนบท หรือการพัฒนาหลักสูตรที่ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูงแต่ยังคงมีคุณภาพ

2.5 การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์อนาคต ความสำคัญอีกประการหนึ่งของศึกษานิเทศก์คือการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) โดยการจัดเตรียมพื้นที่เรียนรู้ที่เปิดกว้าง การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาการเรียนรู้และประสบการณ์ทางสังคม และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (สมยศ คำนิ้งผล, จิรศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์ และ ทนง ทองภูเบศร์, 2567) เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลง ศึกษานิเทศก์ต้องมีบทบาทในการออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รวมถึงการใช้เทคโนโลยี AI เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจและมีความหมายต่อผู้เรียน

จะเห็นได้ว่าความสำคัญของศึกษานิเทศก์ในระบบการศึกษาไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับ การสนับสนุนครูและโรงเรียนในกระบวนการจัดการเรียนการสอน แต่ยังรวมถึงการเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง การประสานงานนโยบาย และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับยุค AI ศึกษานิเทศก์จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการนำพากระบวนการศึกษาไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การเปลี่ยนแปลงของบริบทการศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษา ส่งผลให้บริบทการเรียนรู้และการบริหารจัดการการศึกษาต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ AI ไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา แต่ยังสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ ดังนี้

3.1 การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ หนึ่งในความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนคือการพัฒนาวิธีการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ซึ่ง AI มีศักยภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผู้เรียนแต่ละคน โดยระบบ AI สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ จุดแข็ง จุดอ่อน และความก้าวหน้าของนักเรียนในเวลาใกล้เคียงกับเวลาจริง (real-time) ทำให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนหรือแนะนำเนื้อหาเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับนักเรียนได้อย่างแม่นยำ ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ AI ในการเรียนการสอน ได้แก่ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น ระบบที่สามารถปรับเนื้อหาและรูปแบบการเรียนรู้ให้เข้ากับระดับความรู้ของนักเรียนโดยอัตโนมัติ ทำให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสรู้ในแบบที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด (VanLehn, K., 2011) การติดตามผลการเรียนรู้ ระบบ AI วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียน เช่น ความถี่ในการตอบคำถามหรือเวลาที่ใช้ในแต่ละบทเรียน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและเสนอคำแนะนำในการปรับปรุงวิธีการเรียน การเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา แต่ยังลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ครูมีจำนวนน้อยหรือมีทรัพยากรจำกัด

3.2 การส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยี AI มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัล ซึ่งรวมถึง การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) โดยการใช้ AI ในการตั้งคำถามหรือเสนอปัญหาที่ซับซ้อนช่วยกระตุ้นให้นักเรียนวิเคราะห์และประเมินข้อมูลเพื่อหาคำตอบ ในด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) AI ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ผ่านแพลตฟอร์มที่ช่วยสร้างแบบจำลองหรือทดลองสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ในชีวิตจริง ส่วนด้านการแก้ปัญหา (Problem-Solving) ระบบ AI สามารถจำลองสถานการณ์ที่ซับซ้อนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาในบริบทที่ใกล้เคียงกับโลกแห่งความจริง

AI ยังช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งนักเรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่กลายเป็นผู้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการใช้เทคโนโลยี ทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถสูง เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนผ่านสื่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เกมการศึกษาออนไลน์ เพลง แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เล่าเรื่อง เล่าประสบการณ์ อธิบาย จับคู่ทำกิจกรรม หรือโปรแกรมที่ออกแบบเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม (พระเฉลย อัมทัต และคณะ, 2567)

3.3 โอกาสและความท้าทายสำหรับครู แม้ว่า AI จะเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูง แต่ก็สร้างความท้าทายใหม่ ๆ ให้กับครู ซึ่งส่งผลกระทบต่อบทบาทและวิธีการทำงาน ดังนี้

3.3.1 โอกาสสำหรับครู AI สนับสนุนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยช่วยลดภาระงานที่ใช้เวลามาก เช่น การตรวจสอบเอกสาร การประเมินผล และการจัดการข้อมูลผู้เรียน ทำให้ครูสามารถมุ่งเน้นไปที่การสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่มีคุณค่า ด้านการพัฒนาตนเอง AI เปิดโอกาสให้ครูเรียนรู้เพิ่มเติมผ่านการฝึกอบรมออนไลน์หรือการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ AI จัดหาให้ เช่น แพลตฟอร์มที่แนะนำเทคนิคการสอนใหม่ ๆ

3.3.2 ความท้าทายสำหรับครู การปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดีข้อเสีย และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (พิสิฐ เทพไกรวัล, 2564) ครูต้องพัฒนาทักษะดิจิทัล เช่น การใช้ระบบปฏิบัติการ AI หรือการวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน ซึ่งอาจเป็นเรื่องยากสำหรับครูที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี บทบาทความท้าทายสำหรับครูที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่ครูทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ครูในยุค AI ต้องทำหน้าที่เป็น "ผู้สนับสนุนการเรียนรู้" (Learning Facilitator) โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างแรงบันดาลใจและการชี้แนะแนวทางมากกว่าการบรรยาย การเปลี่ยนแปลงบทบาทดังกล่าวทำให้ครูต้องมองหาวิธีการสร้างคุณค่าเพิ่มเติมในบทบาทใหม่ เช่น การพัฒนาสายสัมพันธ์กับนักเรียนในแบบที่เทคโนโลยีไม่สามารถทำได้

3.4 การบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลงไป AI ไม่เพียงเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการบริหารจัดการในระบบการศึกษา เช่น ในด้านการวางแผนและการตัดสินใจ การใช้ข้อมูลที่วิเคราะห์โดย AI ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ เช่น การจัดสรรทรัพยากรในโรงเรียนหรือการประเมินผลการทำงานของครู รวมทั้งการติดตามผลและการประเมินผล ซึ่งระบบ AI สามารถประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน ครู และโรงเรียนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทำให้กระบวนการบริหารจัดการมีความโปร่งใสและยืดหยุ่นมากขึ้น

บริบทการศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมี AI เป็นหัวใจสำคัญในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน การส่งเสริมทักษะที่จำเป็น และการบริหารจัดการในระบบการศึกษา แม้ว่าจะมีความท้าทายใหม่ ๆ เช่น ความจำเป็นในการปรับตัวของครู และการเปลี่ยนแปลงบทบาท แต่ AI ก็สร้างโอกาสอันมหาศาลที่ช่วยเพิ่มคุณภาพการศึกษาและความเท่าเทียมในสังคม การศึกษาในยุคนี้จึงไม่ได้จำกัดเพียงการเรียนรู้ในห้องเรียน แต่ยังเป็นการสร้างทักษะแห่งอนาคตที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

บทบาทใหม่ของศึกษานิเทศก์ในยุคปัญญาประดิษฐ์

ในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กลายเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ศึกษานิเทศก์ซึ่งเคยมีบทบาทสำคัญในการติดตามประเมินผลการเรียนการสอนในรูปแบบดั้งเดิม จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับบริบทใหม่ของการศึกษาที่เน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเข้มข้น AI ไม่เพียงช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน แต่ยังเปลี่ยนบทบาทของศึกษานิเทศก์ให้กลายเป็นผู้สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาอย่างรอบด้าน

4.1 การเป็นผู้แนะนำด้านเทคโนโลยี หนึ่งในบทบาทใหม่ที่สำคัญของศึกษานิเทศก์คือการเป็นที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีแก่ครู เพื่อช่วยให้ครูสามารถเข้าใจและนำ AI ไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม โดยศึกษานิเทศก์ต้องทำหน้าที่เลือกสรร และแนะนำเครื่องมือที่ตอบโจทย์การเรียนการสอน เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ แพลตฟอร์มอย่าง Google Classroom, Khan Academy หรือ Edmodo ซึ่งใช้ AI ในการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ระบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Learning Analytics) AI สามารถวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ทำให้ครูสามารถปรับปรุงแผนการสอนได้ทันที หรือ การประเมินผลด้วย AI เช่น โปรแกรมที่ช่วยให้คะแนนงานเขียนหรือวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ศึกษานิเทศก์ในบทบาทนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี AI อย่างลึกซึ้ง เพื่อช่วยครูเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและผู้เรียน

4.2 การสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู AI ช่วยลดภาระงานบางอย่างของครู แต่ในขณะเดียวกันก็เพิ่มความจำเป็นในการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ โดยศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ครูสร้างสื่อดิจิทัลในรูปแบบที่หลากหลาย โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในการสร้างสื่อดิจิทัลให้กับครู (วราพินทร์ ขาววิวัฒน์, 2565) เช่น การสร้างสื่อการสอนด้วย AI โดยการใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยสร้างเนื้อหาแบบโต้ตอบ หรือออกแบบบทเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนเฉพาะกลุ่ม การใช้ AI เพื่อช่วยสอนตัวอย่างเช่น การใช้ ChatGPT หรือระบบ AI อื่น ๆ เพื่อสร้างคำถาม ตอบคำถาม หรือช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อน การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การสอนครูให้ใช้เครื่องมือ AR (Augmented Reality) และ VR (Virtual Reality) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริง และดึงดูดความสนใจของนักเรียน การพัฒนาทักษะดังกล่าวช่วยให้ครูมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีและเพิ่มความมั่นใจในบทบาทของตนเองในห้องเรียนยุคใหม่

4.3 การส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง AI ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Learning) การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยการปรับเนื้อหาและรูปแบบการสอนให้เหมาะสม ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการ และระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา (สุพัตรา ปากดี, 2024) ศึกษานิเทศก์มีบทบาทในการแนะนำและสนับสนุนครูในการออกแบบการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์ความต้องการเหล่านี้ เช่น การใช้ AI เพื่อ

วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนและเสนอแนะกลยุทธ์การสอนเฉพาะบุคคล การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา หรือการนำเสนอรูปแบบการประเมินที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียน บทบาทนี้ทำให้ศึกษานิเทศก์มีความสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่สร้างเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21

4.4 การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการ AI เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI ไม่เพียงแต่มีบทบาทในกระบวนการสอน แต่ยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนรู้เองได้ ศึกษานิเทศก์ควรมีบทบาทในการร่วมมือกับโรงเรียนและครูในการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการ AI เพื่อสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล เช่น หลักสูตรการเขียนโค้ดหรือโปรแกรมมิ่ง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจพื้นฐานของการพัฒนา AI การประยุกต์ใช้ AI ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และข้อจำกัดของ AI หรือการบูรณาการ AI ในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น การใช้ AI ในวิชาคณิตศาสตร์เพื่อแก้โจทย์ซับซ้อน หรือการวิเคราะห์ข้อมูลในวิชาสังคมศึกษา นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์ยังควรสนับสนุนให้ครูสามารถพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของโรงเรียน

4.5 การส่งเสริมจริยธรรมในการใช้ AI แม้ว่า AI จะมีศักยภาพสูง แต่ก็อาจนำมาซึ่งข้อกังวลด้านจริยธรรม เช่น ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลนักเรียนหรือความเป็นกลางในการประเมิน จึงควรบูรณาการจริยธรรมในการใช้ AI เข้าในหลักสูตรการศึกษาในวิชาต่าง ๆ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับ AI ในบริบทที่หลากหลาย (Touretzky, D., Gardner-McCune, C., Martin, F., & Seehorn, D., 2019) ซึ่ง ศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ครูและโรงเรียนใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบ โดย การแนะนำแนวปฏิบัติที่ดีในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล สนับสนุนการใช้ AI ที่คำนึงถึงความเท่าเทียมและหลีกเลี่ยงอคติ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดของ AI และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ บทบาทนี้ช่วยให้ AI เป็นเครื่องมือที่เสริมสร้างคุณภาพการศึกษาโดยไม่ละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้เรียน

4.6 การวางแผนและการนิเทศผ่านข้อมูลเชิงลึก AI สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากในระบบการศึกษา ศึกษานิเทศก์สามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการวางแผนและปรับปรุงกระบวนการนิเทศ เช่น การติดตามความก้าวหน้าของครูและนักเรียนผ่าน Learning Analytics การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงแนวทางการนิเทศ หรือการจัดสรรทรัพยากรและวางแผนการพัฒนาครูตามความจำเป็น การนำข้อมูลเชิงลึกมาทำให้กระบวนการนิเทศมีความแม่นยำและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.7 การสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอน บทบาทของศึกษานิเทศก์ในยุค AI ไม่ได้จำกัดเพียงการแนะนำเครื่องมือ แต่ยังต้องสนับสนุนครูในการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ บทบาทนี้ช่วยผลักดันการเรียนการสอนให้ตอบโจทย์โลกอนาคตได้ดียิ่งขึ้น เช่น การสร้างห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classrooms) ที่ช่วยให้นักเรียนได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ การออกแบบสื่อการสอน

เชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning Materials) ที่เพิ่มความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน หรือการทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

เมื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษาก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมาได้ โดยเฉพาะบทบาทของศึกษานิเทศก์ที่ต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ AI ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของศึกษานิเทศก์ในหลายด้าน ทั้งการนิเทศครู การประเมินผล และการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม การนำ AI เข้ามาใช้ในการกระบวนการทางการศึกษานั้นไม่ได้มีแต่ข้อดี แต่ยังมีข้อจำกัดที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อครูและผู้เรียนในระบบการศึกษา ดังนี้

ข้อดี	ข้อจำกัด
1. การประหยัดเวลาและทรัพยากร AI ช่วยลดภาระงานที่ซ้ำซ้อนและใช้เวลา เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนการสอนของนักเรียน ทำให้ศึกษานิเทศก์และครูสามารถมุ่งเน้นไปที่การพัฒนากระบวนการสอนและการช่วยเหลือนักเรียนได้มากขึ้น 2. ความแม่นยำและมีประสิทธิภาพ การใช้ AI ทำให้การประเมินผลและการวางแผนการเรียนการสอนมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจาก AI สามารถประมวลผลข้อมูลจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น โดยไม่มีความผิดพลาดที่เกิดจากปัจจัยมนุษย์ 3. การสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล AI ช่วยให้การนิเทศและการพัฒนาครูสามารถตรงกับความต้องการเฉพาะของแต่ละบุคคล เช่น การให้คำแนะนำที่เหมาะสมกับวิธีการสอนของครูแต่ละคน หรือการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน	1. ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี ครูในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ชนบทอาจไม่มีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถใช้ AI ในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัลอาจยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญ 2. ความไม่พร้อมด้านทักษะดิจิทัลของครู ครูบางคนอาจขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือขาดทักษะในการใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องได้รับการฝึกอบรมและสนับสนุนเพิ่มเติมจากศึกษานิเทศก์เพื่อให้สามารถใช้ AI อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ 3. การพึ่งพา AI มากเกินไป หากใช้ AI ในกระบวนการนิเทศหรือการสอนโดยไม่มีการควบคุมที่เหมาะสม อาจลดความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เช่น การมีส่วนร่วมและการสนทนาระหว่างครูและนักเรียน หรือระหว่างศึกษานิเทศก์และครู ทำให้ขาดความสัมพันธ์และการพัฒนาทักษะทางสังคมที่สำคัญ

ตาราง : เปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัดของการใช้ AI ในบทบาทศึกษานิเทศก์

การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในระบบการศึกษาได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและความแม่นยำในกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการด้านการนิเทศศึกษา ศักยานิเทศก์ในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการนำ AI มาประยุกต์ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และการสนับสนุนครูในการกิจที่ซับซ้อน การศึกษาในระดับนานาชาติได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของ AI ผ่านกรณีศึกษาต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความก้าวหน้าและความท้าทายในมิติที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้างแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษาในอนาคต

1. กรณีศึกษาในต่างประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในรัฐแอริโซนาได้อนุมัติโครงการโรงเรียนในเครือข่ายเตอร์แนวใหม่ที่ใช้ AI สอนแทนครูในวิชาหลักสำหรับนักเรียนเกรด 4-8 (อายุ 9-13 ปี) นอกจากนี้โรงเรียนหลายแห่งในสหรัฐอเมริกา ได้นำ Chatbot เช่น ChatGPT มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับคำแนะนำและคำตอบในเวลาที่ต้องการ จากการสำรวจของ BestColleges กับนักศึกษามหาวิทยาลัยจำนวน 1,000 คนในสหรัฐอเมริกา พบว่า 56% ของนักศึกษาใช้ AI ช่วยทำการบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับและการนำ AI มาใช้ในการศึกษาอย่างแพร่หลาย การนำ AI มาใช้ในระบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน และเตรียมความพร้อมให้นักเรียนและนักศึกษาเผชิญกับความท้าทายในยุคดิจิทัล (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), 2567)

มหาวิทยาลัยทั่วโลกปรับนโยบายการใช้ AI อย่างมีจริยธรรม เช่น มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ในสหรัฐอเมริกา ให้อาจารย์กำหนดนโยบายเอง แต่งตั้ง AI ในการสอบ, มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (NUS) อนุญาตให้ใช้ AI ในการทำงานโดยต้องระบุเครื่องมือและส่วนที่ใช้ ส่วนมหาวิทยาลัยเทียนจินในประเทศจีน จะ เตือนแก้ไขทันที หากวิทยานิพนธ์ปริญาตรีใช้ AI เกิน 40% ของเนื้อหา (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), 2567)

การนำ AI มาใช้ในการศึกษาอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ อาจส่งผลให้ศึกษานิเทศก์หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกับศึกษานิเทศก์ สามารถมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ AI ในระบบการศึกษา เช่น ช่วยจัดทำหลักสูตรหรือแนวปฏิบัติสำหรับการใช้ AI ในการเรียนการสอน เช่น การผสมผสาน AI เข้ากับวิชาหลักในโรงเรียน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จัดอบรมครูเพื่อเสริมทักษะด้านเทคโนโลยี AI และการใช้งานเครื่องมือ AI อย่างเหมาะสม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับนโยบายการใช้งาน AI อย่างมีจริยธรรม ชี้แนะวิธีการใช้ AI อย่างเหมาะสมเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง สนับสนุนการใช้ AI ในการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) เช่น การใช้ Chatbot เพื่อตอบคำถามหรือช่วยนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน หรือ ผลักดันการใช้ AI ในลักษณะที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และทักษะการคิดวิเคราะห์ เช่น การให้ AI ช่วยสร้างโจทย์หรือสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกทักษะของนักเรียน เป็นต้น

2. กรณีศึกษาในประเทศไทย ในประเทศไทย มีการใช้ AI ช่วยจัดการเรียนการสอน เช่น โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาของนายกเทศมนตรีนครนครศรีธรรมราช โดยมีกิจกรรม นิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ AI โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2567 (โรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมือง, 2567) และในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ผ่านมา โรงเรียนหลายแห่งได้ใช้แพลตฟอร์ม เช่น Google Classroom หรือ Microsoft Teams ซึ่งมีการประยุกต์ใช้ AI เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์ในบางเขตพื้นที่ได้ทำงานร่วมกับครูในการปรับหลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้แบบออนไลน์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของโรงเรียน

ดังนั้นบทบาทใหม่ของศึกษานิเทศก์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ จึงเน้นที่การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและพัฒนาครูในด้านต่าง ๆ อย่างครอบคลุม ตั้งแต่การแนะนำเครื่องมือ AI การพัฒนาทักษะดิจิทัล การสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไปจนถึงการพัฒนาหลักสูตรและการส่งเสริมจริยธรรมในการใช้ AI ถึงแม้ว่า AI จะนำมาซึ่งข้อดีมากมาย แต่ก็ต้องมีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อลดข้อจำกัดและข้อกังวลต่าง ๆ ศึกษานิเทศก์ในบทบาทใหม่นี้จึงเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างครูกับเทคโนโลยี เพื่อให้ระบบการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยกระดับคุณภาพการศึกษาในทุกมิติ

แนวทางการปรับตัวของศึกษานิเทศก์ในยุค AI

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้นำมาซึ่งความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ในระบบการศึกษา ศึกษานิเทศก์ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพครูและการเรียนการสอน จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนี้เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในยุค AI แนวทางการปรับตัวของศึกษานิเทศก์สามารถแยกย่อยออกได้เป็นหลายด้าน ดังนี้

5.1 การพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับ AI ศึกษานิเทศก์ควรเริ่มต้นด้วยการเสริมสร้างความเข้าใจในเทคโนโลยี AI และศักยภาพของมันในบริบทของการศึกษา การเรียนรู้เกี่ยวกับ Machine Learning และ Data Analytics เป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากเทคโนโลยีเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความก้าวหน้าของนักเรียน และการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ครูปรับปรุงกระบวนการสอนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์ควรพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ เช่น ระบบจัดการการเรียนการสอน (Learning Management Systems) และโปรแกรมที่ใช้ AI ในการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจและสามารถนำเทคโนโลยีเหล่านี้ไปปรับใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญ ศึกษานิเทศก์สามารถร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และ ครูในพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการใช้ AI ในการศึกษา การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Communities: PLC) เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ศึกษานิเทศก์และครูสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนความเห็น และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ การนิเทศร่วมกับการสร้างชุมชนในโรงเรียนเน้นการให้คำปรึกษา (Mentoring) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Practice Learning) และการสะท้อนผล (After Action Review) ภายใต้อารมณ์ของความร่วมมือ ความสัมพันธ์ที่ดี และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน (มนิรัตน์ เย็นสวัสดิ์, 2564)

แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Workspace หรือ Microsoft Teams สามารถช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างเครือข่ายดังกล่าว โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่การพบปะกันแบบตัวต่อตัวเป็นไปได้ยาก การสร้างเครือข่ายในลักษณะนี้ช่วยให้ครูและศึกษานิเทศก์สามารถติดตามแนวโน้มและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

5.3 การจัดอบรมแบบ Blended Learning การพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะดิจิทัลต้องอาศัยกระบวนการอบรมที่มีความยืดหยุ่น การอบรมแบบ Blended Learning ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนออนไลน์และออฟไลน์ ถือเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ตัวอย่างเช่น ศึกษานิเทศก์สามารถจัดอบรมออนไลน์เพื่อแนะนำวิธีการใช้ AI ในการประเมินผลหรือสร้างสื่อการสอน และตามด้วยเวิร์กช็อปออฟไลน์ที่เน้นการปฏิบัติจริง การเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับครูในการใช้เทคโนโลยี แต่ยังช่วยลดช่องว่างด้านทักษะดิจิทัลในครูแต่ละกลุ่มได้

5.4 การวิจัยและพัฒนา ศึกษานิเทศก์ควรมีบทบาทสำคัญในด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อหาแนวทางใหม่ ๆ ในการใช้ AI เพื่อปรับปรุงระบบการศึกษา การวิจัยนี้อาจครอบคลุมตั้งแต่การทดลองใช้เครื่องมือ AI ในการเรียนการสอน ไปจนถึงการวิเคราะห์ผลกระทบของ AI ต่อคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานดังกล่าวสามารถช่วยให้ศึกษานิเทศก์พัฒนาวิธีการนิเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การนำข้อมูลเชิงลึกจาก AI มาปรับกระบวนการนิเทศให้ตอบสนองต่อความต้องการของครูและผู้เรียนได้ตรงจุด นอกจากนี้ การวิจัยในด้านจริยธรรมของการใช้ AI เช่น การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นธรรมในการใช้เทคโนโลยี ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่ต้องให้ความสนใจ

5.5 การพัฒนากระบวนการนิเทศแบบผสมผสาน (Blended Supervision) ในยุค AI กระบวนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรผสมผสานระหว่างการใช้เทคโนโลยีและการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง ศึกษานิเทศก์สามารถใช้ AI ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนการสอนของครู เช่น การติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหรือการระบุปัญหาที่ครูประสบในกระบวนการสอน

อย่างไรก็ตาม การลงพื้นที่เพื่อพูดคุยและสร้างความสัมพันธ์กับครูยังคงมีความสำคัญ เนื่องจากช่วยสร้างความไว้วางใจและความมั่นใจในกระบวนการนิเทศ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีควรเสริมสร้างประสิทธิภาพ ไม่ใช่แทนที่การสนับสนุนเชิงมนุษย์

การปรับตัวในยุค AI ไม่เพียงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับศึกษานิเทศก์ แต่ยังเป็นโอกาสในการยกระดับบทบาทของตนในระบบการศึกษา ด้วยการพัฒนาความรู้ การสร้างเครือข่าย การจัดอบรม และการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ศึกษานิเทศก์สามารถช่วยให้ครูและนักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยี AI ในยุคดิจิทัลนี้

การเสริมสร้างศักยภาพครูผ่านการศึกษาด้วย AI

การเสริมสร้างศักยภาพครูในยุคของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้ก้าวสู่มิติใหม่ที่ทันสมัยและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น AI ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการนิเทศ และเสริมสร้างความสามารถของครูให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและระบบการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น บทบาทของ AI ในการนิเทศสามารถจำแนกออกเป็นหลายมิติ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการสอนด้วย AI เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีศักยภาพสูงในการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสอนและผลการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การวิเคราะห์ผลการสอบ คะแนนเชิงแนวโน้ม หรือรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน การรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้ศึกษานิเทศก์สามารถระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของครูในกระบวนการสอนได้อย่างแม่นยำ

ตัวอย่างเช่น ระบบ AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในชั้นเรียน แล้วแจ้งเตือนว่าครูบางคนอาจต้องการการปรับปรุงหรือพัฒนาในเรื่องใด เช่น การออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ หรือการจัดการนักเรียนกลุ่มพิเศษ การนำข้อมูลนี้มาใช้ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการนิเทศ และช่วยให้ศึกษานิเทศก์สามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างตรงจุด

นอกจากนี้ AI ยังช่วยลดเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อน ทำให้ศึกษานิเทศก์มีเวลาเพิ่มขึ้นในการพัฒนาครูและสร้างกลยุทธ์การสอนที่มีคุณภาพ

6.2 การให้คำแนะนำแบบเฉพาะบุคคล (Personalized Coaching) AI ช่วยให้ศึกษานิเทศก์สามารถให้คำแนะนำเฉพาะบุคคลแก่ครูแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยี AI เช่น Chatbots หรือ ระบบวิเคราะห์ความต้องการเฉพาะบุคคล สามารถช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างคำแนะนำที่เหมาะสมสำหรับครูแต่ละคน เช่น หากครูมีปัญหาในการจัดการห้องเรียน AI อาจเสนอแนวทางการปรับปรุง เช่น การใช้เทคนิคทางจิตวิทยา หรือ กิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นอกจากนี้ AI ยังช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการให้คำปรึกษา โดยการสร้างรายงานที่เข้าใจง่ายเกี่ยวกับจุดที่ต้องปรับปรุง และ

วิธีการที่ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การให้คำแนะนำในลักษณะนี้ช่วยเสริมความมั่นใจให้ครู และกระตุ้นให้ครูปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง

6.3 การพัฒนาแบบจำลองการเรียนรู้และสถานการณ์จำลอง (Simulation-Based Learning) หนึ่งในประโยชน์ที่สำคัญของ AI คือการสร้างแบบจำลองการเรียนรู้ที่ช่วยให้ครูฝึกทักษะการสอนในสถานการณ์จำลอง เช่น การจัดการกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม การใช้ AI ในการปรับเหมาะสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนจริงให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน (Bailenson, J. N., 2022) การออกแบบการสอนที่เน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ หรือการสื่อสารกับผู้ปกครองในกรณีที่ซับซ้อน สถานการณ์จำลองเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสบการณ์ให้กับครู แต่ยังช่วยให้ศึกษานิเทศก์สามารถประเมินและให้คำแนะนำที่ตรงจุดได้มากขึ้น ตัวอย่างเช่น AI สามารถจำลองห้องเรียนเสมือนที่มีนักเรียนหลากหลายรูปแบบ โดยครูสามารถทดลองใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ และรับคำแนะนำในทันทีผ่านระบบ AI เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสถานการณ์จริง และเพิ่มโอกาสให้ครูได้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ โดยไม่ต้องกังวลถึงผลกระทบต่อการเรียนการสอนในชีวิตจริง

6.4 การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู AI ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา เช่น การนำ AI มาใช้ในระบบ Microlearning ซึ่งช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงเนื้อหาเฉพาะทางในช่วงเวลาสั้น ๆ ที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง การจัดการเรียนรู้นี้ช่วยให้ครูพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ระบบ AI ยังสามารถช่วยศึกษานิเทศก์ติดตามความก้าวหน้าของครูแต่ละคน เช่น การตรวจสอบว่าครูได้ผ่านการอบรมหรือพัฒนาทักษะในด้านใดบ้าง และยังมีจุดที่ต้องพัฒนาต่อไปในอนาคตอย่างไร การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงในลักษณะนี้ ช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับบทบาทของครูในระบบการศึกษา

6.5 การส่งเสริมการประยุกต์ใช้ AI ในกระบวนการสอน อีกหนึ่งบทบาทสำคัญของศึกษานิเทศก์ในยุค AI คือการสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยี AI ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการสอน เช่น การใช้ระบบแนะนำเนื้อหา (Recommendation Systems) ในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน หรือการใช้โปรแกรมช่วยสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความสนใจของนักเรียน ศึกษานิเทศก์สามารถช่วยแนะนำเครื่องมือและแอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและนักเรียน เช่น การใช้ AI ช่วยตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านระบบออนไลน์ หรือการออกแบบแผนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

6.6 ความสำคัญของการสร้างสมดุลระหว่าง AI และความสัมพันธ์เชิงมนุษย์ แม้ว่า AI จะมีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของครู แต่ความสัมพันธ์เชิงมนุษย์ระหว่างศึกษานิเทศก์และครูยังคงมีความสำคัญ การสนับสนุนและให้คำแนะนำจากศึกษานิเทศก์ในลักษณะของการพบปะหรือพูดคุยโดยตรง ช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือที่ดีระหว่าง

กัน AI ควรถูกใช้เป็นเครื่องมือเสริม ไม่ใช่สิ่งทดแทนการปฏิสัมพันธ์โดยตรง การใช้งานที่สมดุลระหว่างเทคโนโลยีและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลจะช่วยให้การนิเทศมีประสิทธิภาพและครูสามารถพัฒนาตนเองได้ในทุกมิติ

ดังนั้น AI จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการนิเทศครู โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูล ให้คำแนะนำเฉพาะบุคคล สร้างสถานการณ์จำลอง และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การใช้งาน AI ควรควบคู่ไปกับการสนับสนุนทางมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสมดุล และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างศึกษานิเทศก์และครู การผสมผสานเทคโนโลยีและการนิเทศแบบดั้งเดิมอย่างลงตัวจะช่วยเสริมศักยภาพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในยุคดิจิทัลนี้

สรุป

บทบาทของศึกษานิเทศก์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่กำลังเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในทุกมิติ ศึกษานิเทศก์ซึ่งเคยเน้นบทบาทในด้านการประเมินผลและติดตามการเรียนการสอน ต้องพัฒนาไปเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ที่สามารถใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพครูและการเรียนการสอนได้อย่างยั่งยืน AI ช่วยให้ศึกษานิเทศก์มีเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างแม่นยำ เช่น การประเมินศักยภาพครูแบบเฉพาะบุคคล การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และการสนับสนุนครูในรูปแบบที่ตรงกับบริบทของนักเรียนหรือโรงเรียน อีกทั้งยังช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการนิเทศ เช่น การจัดการข้อมูล การสร้างแบบจำลองสถานการณ์สำหรับครู และการติดตามผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ในระบบการศึกษายังมีข้อจำกัด เช่น การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมในพื้นที่ห่างไกล การขาดทักษะดิจิทัลของครูบางส่วน และการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป ซึ่งอาจลดความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ศึกษานิเทศก์จึงต้องปรับตัวโดยเรียนรู้เทคโนโลยี AI อย่างลึกซึ้ง สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับครู และผสมผสานการนิเทศแบบดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีอย่างสมดุล

การปรับตัวของศึกษานิเทศก์ในยุค AI เป็นสิ่งจำเป็นต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีและความสัมพันธ์เชิงมนุษย์จะช่วยสร้างสมดุลและเสริมสร้างศักยภาพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาศักยภาพศึกษานิเทศก์ ควรจัดอบรมเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้ AI เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Learning Analytics และการออกแบบแผนการสอนที่ใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุน และ สนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้แพลตฟอร์ม AR และ VR เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

2. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับครูและศึกษานิเทศก์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับ AI และ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Workspace หรือ Microsoft Teams เพื่อเชื่อมโยงครูและศึกษานิเทศก์ในพื้นที่ห่างไกล
3. การพัฒนาครูแบบเฉพาะบุคคล ใช้ AI ในการติดตามและประเมินความก้าวหน้าของครู พร้อมออกแบบแผนการพัฒนาที่ตอบสนองต่อจุดแข็งและจุดอ่อนของครูแต่ละคน รวมถึงสร้างสถานการณ์จำลองที่สมจริงให้ครูฝึกปฏิบัติ เช่น การจัดการชั้นเรียน การสอนเชิงปฏิบัติ และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ซับซ้อน
4. การผสมผสานการนิเทศแบบดั้งเดิมและ AI โดยศึกษานิเทศก์ควรลงพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างครูและนักเรียน พร้อมใช้ข้อมูลจาก AI เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและแนะนำเชิงลึก รวมถึงใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมในการนิเทศ เช่น การสร้างรายงานผลการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ และการเสนอแนวทางปรับปรุงที่แม่นยำ
5. การส่งเสริมจริยธรรมในการใช้ AI โดยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดและผลกระทบของ AI เช่น ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและความเท่าเทียมในการประเมินผล พร้อมทั้งพัฒนานโยบายการใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของครูและนักเรียนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2567. (2568). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 142 ตอนพิเศษ 7 ง. หน้า 27-29.
- ถาวร อารีศิลป์. (2566). บทสัมภาษณ์โดย Starfish Academy. แชนแนลคิดศึกษานิเทศก์ยุคใหม่ คิด อย่างไร ถึงก้าวทันโลก. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.starfishlabz.com/>
- ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). (2567). การใช้ AI ในระบบการศึกษา: โอกาสและความท้าทายที่มหาวิทยาลัยกำลังเผชิญ. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2568 จาก <https://www.bangkokbankinnohub.com/>.
- พระเจดีย์ อัมทัต และคณะ. (2567). ปัญญาประดิษฐ์: การเรียนการสอนแบบ Active Learning ด้วย คุณธรรมของผู้สอนในสถาบันการศึกษาของไทย. วารสาร มจร. ตรีภูมยชัยปริทรรศน์, 8(1), 311.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2564). บทบาทของครูกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยาลัยบัณฑิต เอเชีย, 11(4), 16.

- พัสฎาพรห์ คำจันทร์. (2565). อนาคตภาพการนิเทศการศึกษา สำหรับศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในทศวรรษหน้า: กรณีสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ). ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มณีนรัตน์ เย็นสวัสดิ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู, 1(2), 169-193.
- โรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมือง. (2567). กิจกรรม นิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ AI โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2568 จาก <https://tsm.ac.th/>.
- วราพินท์ ขาววิวัฒน์. (2565). แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิชญ์โลก เขต 2. การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
- สมยศ คำนั่งผล, จิรศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์ และ ทนง ทองภูเบศร์. (2567). การส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนด้วยการนิเทศการศึกษา. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(1), 260.
- สุพัตรา ปากดี, และ อีระภาพ เพชรมาลัยกุล. (2024). แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 4(6), 565.
- อนุสรณ์ หงษ์ขุนทด. (2567). การพัฒนาการเรียนรู้ในยุค AI: มุมมองใหม่ผ่าน Bloom's Taxonomy. เข้าถึงได้ จาก: https://krukob.com/web/ai-5/?utm_source=chatgpt.com
- อารมณ ฉนวนจิตร. (2551). การนิเทศการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอกชัย อ้ายมาน, กรรณิการ์ นารี, และ สุวดี อุปินใจ. (2565). ศึกษานิเทศก์ยุคใหม่ : การปรับตัวต่อความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลง. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(39), 5.
- Bailenson, J. N. (2022). VR for education: Promises and challenges. Educational Psychologist. 57(3), 198-212.
- Ethan Castro, Saurabh Sinha, and Catherine Moran. (2023). How Artificial Intelligence Can Personalize Education Instructors can Leverage AI

- to help students learn better. Accessed December 18, 2023. <https://spectrum.ieee.org/how-ai-can-personalize-education>.
- Roshanaei, M., Olivares, H., & Lopez. (2023). Harnessing AI to Foster Equity in Education: Opportunities, Challenges, and Emerging Strategies. *Journal of Intelligent Learning Systems and Applications*, 15(4), 123-143.
- Touretzky, D., Gardner-McCune, C., Martin, F., & Seehorn, D. (2019). Envisioning AI for K-12: What should every child know about AI? *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence*, 33(1), 9795-9799.
- VanLehn, K. (2011). The relative effectiveness of human tutoring, intelligent tutoring systems, and other tutoring systems. *Educational Psychologist*, 46(4), 197-221.